ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

ІІ МІЖВУЗІВСЬКА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ, ПРИУРОЧЕНА ДНЮ УКРАЇНСЬКОЇ ПИСЕМНОСТІ ТА МОВИ

28 жовтня 2026 року

«СИЛА МОВИ: ДУХ, ЗБРОЯ, ІНТЕЛЕКТ»

Ірина ФАРІОН

Львів 2026

СКЛАД ОРГКОМІТЕТУ

Дмитро БОНДАР	генерал-майор служби цивільного захисту, доктор юридичних наук, доцент, ректор ЛДУ БЖД
Василь ПОПОВИЧ	полковник служби цивільного захисту, доктор технічних наук, професор, проректор з наукової роботи ЛДУ БЖД
Ярослав ІЛЬЧИШИН	полковник служби цивільного захисту, кандидат педагогічних наук, начальник науково-дослідного центру ЛДУ БЖД
Ігор КОВАЛЬ	підполковник служби цивільного захисту, доктор педагогічних наук, начальник факультету психології та соціального захисту ЛДУ БЖД
Лідія ВЕРБИЦЬКА	кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри українознавства та міжкультурної комунікації факультету психології та соціального захисту ЛДУ БЖД
Ірина БАБІЙ	кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри українознавства та міжкультурної комунікації факультету психології та соціального захисту ЛДУ БЖД
Тетяна БОТВИН	доктор філософії, доцент, доцент кафедри українознавства та міжкультурної комунікації факультету психології та соціального захисту ЛДУ БЖД
Тетяна КОНІВІЦЬКА	кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри українознавства та міжкультурної комунікації факультету психології та соціального захисту ЛДУ БЖД
Марина КУЛЬЧИЦЬКА	кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри українознавства та міжкультурної комунікації факультету психології та соціального захисту ЛДУ БЖД
Галина ХЛИПАВКА	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри українознавства та міжкультурної комунікації факультету психології та соціального захисту ЛДУ БЖД
Марія ІВАНЧЕНКО	кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри українознавства та міжкультурної комунікації факультету психології та соціального захисту ЛДУ БЖД
Христина ВЕРБИЦЬКА	кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент, доцент кафедри українознавства та міжкультурної комунікації факультету психології та соціального захисту ЛДУ БЖД

Мар'яна ГДАКОВИЧ — кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри мовної підготовки Львівського державного університету внутрішніх справ

Ольга ШЕЛЮХ — кандидат філологічних наук, доцент, професор кафедри гуманітарних наук Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

Збірник укладено за тезами доповідей Міжвузівської наукової конференції курсантів, студентів, аспірантів та ад'юнктів «Сила мови: дух, зброя, інтелект», приуроченої Дню української писемності та мови, 29 жовтня 2024 року.

Матеріали друкуються українською, польською та англійською мовами.

Збірник містить матеріали таких тематичних секцій

Секція 1. Мова як інструмент гібридної війни.

Секція 2. Національні мови і культури в їх специфіці та взаємодії. Українська мова у світі.

Секція 3. Мова і національна психологія. Актуальні питання викладання мовних дисциплін у вищій школі.

За точність наведених фактів, самостійність наукового аналізу та нормативність стилістики викладу, а також за використання відомостей, що не рекомендовані до відкритої публікації, відповідають автори матеріалів та їхні керівники.

©ЛДУ БЖД, 2026

УДК 81'272:316.347(477):355.01

МОВНА ІДЕНТИЧНІСТЬ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ ВІЙНИ

Юлія ЧЕЧІЛЬНИЦЬКА

Науковий керівник – Тетяна КОНІВІЦЬКА, доцент кафедри українознавства та міжкультурної комунікації, кандидат педагогічних наук,

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

Повномасштабна агресія російської федерації проти України стала каталізатором переосмислення мовної ідентичності, закріпивши статус державної мови як фундаментального чинника консолідації суспільства, збереження культурної спадкоємності та формування особистісного самовизначення. В умовах воєнного стану функціональне значення мови виходить за межі комунікації, набуваючи вагомого психологічного виміру, що безпосередньо корелює з ідентифікацією особистості з українською спільнотою, актуалізацією історичної пам'яті та цінностями.

Змістове наповнення поняття «мовна ідентичність» у контексті категорій мовної свідомості, мовної поведінки, мовної ситуації, мовної політики, законодавчого регулювання та мовного планування досліджували низка українські науковців. На думку дослідників, мовна ідентичність є «віддзеркаленням ідентичності держави» [5, с.75].

Трансформація мовних практик і ціннісного ставлення до української мови свідчить про глибокі процеси еволюції громадянської самосвідомості, зміцнення інституту національної солідарності та свідому відмову від російського культурно-ідеологічного впливу. У цьому контексті психологічний складник ідентичності набуває стратегічного значення: усвідомлення належності до української нації виступає дієвим механізмом формування внутрішньої стійкості, психологічної опори та соціальної згуртованості перед обличчям безпекових загроз і системної невизначеності.

У контексті національної психології мова реалізує комунікативну, смислотворчу та ідентифікаційну функції, сприяючи структуруванню особистісного досвіду, осмисленню подій та забезпеченню психологічної стійкості в умовах стресогенного впливу [4, с. 1]. Війна є значним стресовим чинником, що зумовлює виникнення комплексу когнітивних, емоційних та поведінкових реакцій. У сучасній науковій парадигмі психологічна стійкість (resilience) розглядається як здатність особистості ефективно протидіяти стресовим впливам, підтримувати психоемоційну рівновагу та успішно адаптуватися після травматичних подій [3, с. 83]. Формування цієї стійкості відбувається як на рівні індивідуальних рис, так і завдяки соціокультурним ресурсам, серед яких мова відіграє ключову роль [1, с. 6].

Мовний чинник набуває особливого значення у професійному та військовому середовищах, де виконання фахових завдань відбувається в умовах підвищеного психологічного навантаження. Використання рідної мови під час командної взаємодії сприяє зміцненню довіри, забезпечує ефективну координацію дій та мінімізує когнітивне навантаження [2, с. 41]. Важливість мови для особистісного та національного самовизначення підтверджує дослідження І. Ренчки, присвячене змінам мовної ідентичності українців у перші тижні повномасштабного російського вторгнення. Авторка зазначила, що війна актуалізувала усвідомлення належності до української нації та держави, посилила підтримку української мови як чинника національної єдності й безпеки [5]. В умовах російсько-української війни перехід на українську мову став важливим чинником національного єднання та збереження ідентичності. Особливу роль у цьому процесі відіграли публічні особистості, які через соціальні мережі демонстрували власний мовний вибір, ділилися досвідом переходу на українську та сприяли підвищенню її суспільного статусу. Отже, мовна ідентичність у кризових умовах може набувати особливого особистісного та

суспільного значення, стаючи способом вираження власної належності до української спільноти

Павло Гриценко у своїй праці «Мова – буття українськості» зазначає, що в умовах воєнного стану українська мова слугує ключовим маркером національної ідентичності, що сприяє зміцненню психологічної стійкості як на індивідуальному, так і на суспільному рівнях. Вона актуалізує колективну пам'ять, історичний досвід та ціннісні орієнтири, консолідуючи суспільство та забезпечуючи дієвий інструмент соціально-психологічної підтримки [1, с. 8]. Усвідомлене володіння мовою сприяє мінімізації впливу зовнішніх стресових факторів та зміцнює психологічну стійкість, необхідну для ефективної адаптації особистості. Мова є важливим фактором формування та збереження особистої ідентичності, оскільки допомагає усвідомити власну належність до національної спільноти, зберігати спільні цінності та створювати відчуття єдності. У період війни українська мова набуває особливої важливості як засіб національного самовизначення та психологічного сприйняття власної належності до українського народу [4].

В умовах війни мовна ідентичність набуває особливого значення у процесі усвідомлення особистістю власної належності до певної соціокультурної спільноти. Науковиця І. Ренчка зазначає, що під час повномасштабного вторгнення українська мова сприймалася як своєрідний розпізнавальний код, засіб суспільної консолідації та протидії російському культурно-ідеологічному впливу [5, с. 92]. Це дає підстави розглядати мовний вибір не лише як комунікативну практику, а і як один зі способів вираження особистісних переконань, цінностей та національної самоідентифікації.

Мова також є носієм культури, як окремої людини, так і народу, чи цілої нації. Т. Ястремська надає оптимістичний прогноз щодо майбутнього української мови, зазначаючи, що «неможливо змусити людину говорити певною мовою насильно, примусово, вона має це усвідомити, пережити, уповні збагнути свою національну ідентичність, крок за кроком вибудовуючи у своїй свідомості кордони ідентифікації себе як українця, як громадянина України. Майбутнє України – україномовна Україна» [6, с. 161].

Як висновок, можемо зазначити, що в умовах повномасштабної війни українська мова набуває особливого значення у формуванні та збереженні національної й особистісної ідентичності. Вона виступає не лише засобом комунікації, а й важливим чинником самоусвідомлення, збереження культурної пам'яті, утвердження спільних цінностей і відчуття належності до української спільноти. Зміни мовних практик українців засвідчують посилення уваги до мовного самовизначення та усвідомлення значення мови для національної єдності й незалежності. У психологічному вимірі мовна ідентичність може слугувати соціокультурним ресурсом підтримки особистості завдяки відчуттю спільності, ціннісним орієнтирам і зв'язку з національною культурою. Водночас її значення для психологічної стійкості залежить від індивідуального досвіду та соціального середовища. Отже, українська мова є важливою складовою національного самовизначення й психологічного осмислення власної належності до українського народу, а подальше дослідження взаємозв'язку мовної ідентичності та психологічного благополуччя залишається актуальним в умовах тривалих воєнних викликів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гриценко П. Ю. Мова – буття українськості. Психологія і суспільство. 2024. № 2. С. 6–13. DOI: https://doi.org/10.35774/pis2024.02.006.

2. Жогло О., Жогло В. Мова як чинник психологічної стійкості та ідентичності в умовах війни. Збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Мова – кордон національної безпеки», 20 лютого 2026 року. С. 41-43.

3. Каськов І. О., Соловей І. М. Формування психологічної стійкості студента до стресогенних чинників середовища в умовах воєнного стану. Вісник Національного університету оборони України. 2025. № 1 (83). С. 82–88. DOI: 10.33099/2617-6858–25–83–1–82-88.

4. Рачек, Д., Девідсон, Б.І., Тернер, П.В. та ін. Війна Росії в Україні збільшила використання української мови в соціальних мережах. Communications Psychology. 2024. 2(1). DOI: https://doi.org/10.1038/s44271-023-00045-6.

5. Ренчка І. Зміни мовної ідентичності українців на початку повномасштабного вторгнення росії в україну (на матеріалі соціальних мереж та інтернет-видань кінця лютого – початку квітня 2022 р.). Мова: класичне – модерне – постмодерне. 2023. № 9. С. 73–98. DOI: 10.18523/lcmp2522-9281.2023.9.72-98.

6. Ястремська Т. Наскільки важливий мовний фронті чому російсько-українська війна є війна ідентичностей? За Ідентичність і Незалежність. Війна Росії проти України: історичні передумови, геополітичні паралелі. У двох книгах. Друге видання/ Від-пов. ред. Валерій Смолій; упоряд.: Геннадій Боряк, Олексій Ясь. Київ: ТОВ «Видавництво Кліо», 2023. Книга 1. С. 159–163.

UDC 811.111:316.7

ENGLISH AS A TOOL FOR PRESENTING UKRAINIAN NATIONAL IDENTITY IN THE INTERNATIONAL COMMUNICATION SPACE

Viktoriia LAKISH
Scientific Supervisor – Oksana PYLYPETS,
Lecturer at the Department of Ukrainian Studies and Intercultural Communication, Lviv State University of Life Safety

National identity encompasses historical memory, language, culture, traditions, symbols, shared social values, and a sense of belonging to a national community. Presenting this identity to the world involves not only introducing foreign audiences to a country's cultural heritage, but also explaining the historical circumstances that shaped its statehood, its people's aspirations, and its right to independent development. In Ukraine's case, this is particularly important given the long history of Russian imperial and Soviet policies that sought to deny the distinctiveness of Ukrainian culture and reduce Ukrainian history to